

Eero Salmelaisen sadut

Suomen kansan satuja ja tarinoita. Toimittanut EERO SALMELAINEN. SKS, Helsinki 1955. XV + 661 s.

Hiukan toistasataa vuotta sitten sai sadunkerääjänä ansioitunut nuori ylioppilas Erik Rudbeck suorittaakseen laajasuuntaisen tehtävän: suomalaisen satukokoelman toimittamisen sen kansansatuaineiston pohjalta, jonka lähinnä edellisten vuosikymmenien keruutoiminta oli tuottanut Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran haltuun. Erik Rudbeckin eli Eero Salmelaisen taidokkaan muokkaustyön tuloksena ilmestyi »Suomen kansan satujen ja tarinoiden» ensimmäinen osa v. 1852, ja sitä seurasi vuoteen 1866 mennessä vielä kolme jatko-osaa. Teossarja sai innostuneen vastaanoton; ajan mittaan sille on vakiintunut lajissaan klassinen asema. — Kun Suomalaisen Kirjallisuuden Seura tänä vuonna on julkaissut uudestaan Salmelaisen satujen lyhentämättömän laitoksen, on syytä jälleen puhua kirjallisesta merkkitapauksesta. Julkaisemistyön on suorittanut dos. Jouko Hautala, ja hän on myös täydentänyt teosta liittämällä siihen eräitä Salmelaiselta käsikirjoituksiksi jääneitä lisiä.

Eero Salmelaisen teos ei ole arkis-

toituja satumuistiinpanoja tunnollisesti seuraava aineskokoelma, eikä se ollut sellaiseksi tarkoitettukaan. »Näitä puutteellisia kertomuksia on toimittaessa täytynyt parsiella ja toisiansa, missä sen asia on vaatinut, useampaa toisintoa ja tarinan loh'elmaa sovitella toiseensa, toisiansa taas jotakuta liikapaikkaa tarinasta hyl'ätä. Tämä tämmöinen sovittelu ja järjestäminen on ollut toimittajan pää-ko'e ja tarkoitus, missä lienee hän onnistunut, missä ei», selitti Salmelainen itse toimitusperiaatteitaan teoksensa toisen osan alkulauseessa. Tosi-asiaksi jää, että hän tukenaan alkuperäisten satutoisintojen juonellinen runko pystyi luomaan omintakeisen sadunkerrontatyylin, jossa aito kansanomaisuus ja aito taiteellisuus yhtyivät ihailtavan harmoniseksi kokonaisuudeksi. Suomen kielen käytännöllisenä taitajana Salmelainen oli aikansa ensimmäisiä, ja hänen vaikutuksensa suomalaisen proosan kehitykseen on ollut pysyvä. Uusintapainoksen julkaisija on pieteettiä noudattaen pysyttänyt satujen kieliasun niin

lähellä ensimmäisen painoksen sanontaa kuin suinkin; oikeinkirjoitusta on tietysti ollut pakko tasoitella ja nykyaikaistaa. Sellainen lievien arkaismien ja enimmäkseen itäsuomalais-itäkarjalaisten kansanomaisuuksien raikas-tama kielenkäyttö, jota Salmelaisen satutyö edustaa, vaikuttaa nykyai-

kaiseen lukijaan muuten ihmeen tehoisasti.

Salmelaisen satukokoelman johdatteeksi on prof. Martti Haavio kirjoittanut valaisevan elämäkerrallisen esitelyn. Teokseen liittyy Heljä Lahtisen kuvitus, joka hyvin luontuu kansanomaisen sadunkerronnan sävyyn.

TERHO ITKONEN